

L. subsp. carthlicum (Nevski) Á. & D.Löve. Так як в документах UPOV перевагу надано системі МакКі, її також приймають у нас з метою гармонізації назв рослин.

Якщо латинські видові назви є біноменами, то латинські назви підвидів і різновидів є тріноменами. Переклад тріномінальної назви *T. turgidum* *L. subsp. carthlicum* як *пшениця тучна картлійська* створювало б незручності для виробничників. Слідування «Правилам номенклатури, таксономії та культури рослин» дозволяє запобігти цьому, бо українські назви як видів, так і підвидів є біноменами. Назва *пшениця картлійська* відповідає науковим латинським назвам таксонів у «традиційній» та «генетичній» системах і збігається в обох. Нині сорт пшениці картлійської 'Мулатка' проходить експертизу в Україні.

УДК 633.367.3:631.526.325

Смультська І.В.*, Хоменко Т.М.

Український інститут експертизи сортів рослин, Україна

*e-mail: psp.uiesr@gmail.com

ПОПОВНЕННЯ РИНКУ УКРАЇНИ СОРТАМИ ЛЮПИНУ БІЛОГО

У сучасних умовах сільськогосподарського виробництва пріоритетним напрямком наукових досліджень є обґрунтування та удосконалення сучасних агротехнологій вирощування зернобобових культур на засадах енерго- і ресурсозбереження та екологічної безпечності. У зв'язку із цим, на особливу увагу заслуговує культура люпину білого, яка має важливе кормове і агротехнічне значення. Зерно люпину за вмістом білка перевищує такі зернобобові культури як горох, вику і кормові боби, а за хімічним складом (протеїн, білок, вуглеводи, жири, клітковина, зола) наближається до сої. Майже повна відсутність інгібіторів трипсину значно підвищує перетравність та засвоюваність люпинових кормів. Через це зерно люпину може використовуватися як високобілкова добавка в комбікормовій промисловості та для збалансованості зернофуражу за протеїном.

Люпин білий, порівняно з іншими видами кормового люпину, відрізняється швидкими темпами росту, скоростиглістю та високою кормовою і зерновою продуктивностями. Вирощування люпину забезпечує підвищення родючості ґрунту, поповнення ґрунтового азоту за рахунок його біологічної фіксації. Високий вміст цінного білка в рослині та комплекс інших господарсько-цінних ознак робить люпин незамінною кормовою культурою.

Щороку новостворені сорти люпину білого проходять обов'язкову державну науково-технічну кваліфікаційну експертизу на придатність до поширення в Україні.

Станом на 2019 рік до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі – Реєстр сортів рослин України) внесено 10 сортів люпину білого ('Володимир', 'Либідь', 'Вересневий', 'Дієта', 'Серпневий', 'Макарівський', 'Щедрий 50', 'Чабанський', 'Рапсодія', 'Снігур').

Протягом 2009-2019 років селекційними закладами створено ряд нових сортів люпину білого з досить високими продовольчими якостями зерна. До уваги пропонується характеристика досліджуваних сортів.

Сорт 'Щедрий 50' занесено до Реєстру сортів рослин України у 2009 році. Сорт рекомендований для вирощування у зоні Полісся. Середня урожайність зеленої маси у перерахунку на суху речовину у зоні Полісся – 6,9 т/га, що перевищує національний стандарт на 0,13 т/га, урожайність насіння 2,3 т/га. Вміст сирого протеїну – 21,5 %. Тривалість періоду вегетації – 85 днів. Сорт стійкий до обсіпання та посухи. Залистяність – 59,8 %. Напрямок використання – кормовий.

Сорт 'Чабанський' занесено до Реєстру сортів рослин України у 2013 році. Сорт рекомендований для вирощування у зонах Лісостепу та Полісся. Середня урожайність зеленої маси у перерахунку на суху речовину у зоні Лісостепу 5,1 т/га, Полісся 6,9 т/га, що перевищує національний стандарт на 0,3 та 0,7 т/га відповідно, урожайність насіння у зоні Лісостепу 2,4 т/га, Полісся 2,1 т/га. Вміст сирого протеїну – 22,8 та 22,1 % відповідно. Тривалість періоду вегетації 67-76 діб. Сорт стійкий до обсіпання та посухи. Залистяність – 56,0 %. Напрямок використання – кормовий.

Сорт 'Рапсодія' занесено до Реєстру сортів рослин України у 2015 році. Сорт рекомендований для вирощування у зоні Полісся. Середня урожайність зеленої маси у перерахунку на суху речовину у зоні Полісся – 6,8 т/га, що перевищує національний стандарт на 9,9 т/га, урожайність насіння 2,1 т/га. Вміст сирого протеїну – 21,2 %. Тривалість періоду вегетації – 80 днів. Сорт стійкий до обсіпання та посухи. Залистяність – 57,1 %. Напрямок використання – кормовий.

Сорт 'Снігур' занесено до Реєстру сортів рослин України у 2018 році. Сорт рекомендований для вирощування у зонах Лісостепу та Полісся. Середня урожайність зеленої маси у перерахунку на суху речовину у зоні Лісостепу 6,2 т/га, Полісся 5,9 т/га, що перевищує усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п'ять попередніх років на 1,3 та 0,02 т/га відповідно, урожайність насіння у зоні Лісостепу 2,9 т/га, Полісся 2,1 т/га. Вміст сирого протеїну – 19,3 та 19,8 % відповідно. Тривалість періоду вегетації 68-75 діб. Сорт стійкий до обсіпання та посухи. Залистяність – 65,3 та 68,6 % відповідно. Напрямок використання – кормовий.

Сорти люпину білого є відмінними, однорідними і стабільними, мають високий рівень продуктивності, стійкі до обсіпання, посухи та адаптовані за реакцією на агроекологічні умови.

Нині сортова політика базується на вітчизняному сортименті. Сучасний ринок сортів люпину білого представлений тільки сортами української селекції. Основним базовим науково-дослідним закладом селекції сортів люпину білого є Національний науковий центр «Інститут землеробства НААН».

УДК 631.526.32:635.491

Сонець Т.Д. *, Києнко З.Б., Хоменко Т.М.

Український інститут експертизи сортів рослин, Україна,

**e-mail: sonechkoatd@ukr.net*

ЗБАГАЧЕННЯ СОРТОВИХ РЕСУРСІВ НОВИМИ СОРТАМИ КАРТОПЛІ

Картопля (*Solanum tuberosum* L.) дуже цінна продовольча, технічна і кормова культура, яка накопичує велику кількість корисних поживних речовин і, на відміну від інших овочів, доступна для вирощування в усіх ґрунтово-кліматичних зонах України.

Сучасні сорти картоплі мають високу екологічну пластичність, їх можна висаджувати у весняних, літніх і повторних насадженнях, у монокультурі, а також використовувати як страхову культуру.

Нині картоплю вирощують на всіх континентах, у більшості країн світу. В Україні під картоплею у 2018 році, за даними Держкомстату, зайнято 1,3 млн га. Середні врожаї знаходяться на рівні 17-18 т/га. Виробництво картоплі у 2018 році становило 22,1 млн т. Споживання картоплі в розрахунку на душу населення в Україні становить 141 кг.

Реалізуючи політику у сфері охорони прав на сорти рослин Міністерство аграрної політики та продовольства України щороку вносить до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні сотні нових сортів, серед яких чільне місце займає картопля.

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» у 2018 році на дослідних пунктах Українського інституту експертизи сортів рослин проведено кваліфікаційну (технічну) експертизу на придатність до поширення (далі – ПСП) 33 сортів картоплі вітчизняної та іноземної селекції. На жаль за останніх десять років цей рік є роком з найменшою кількістю сортів, що випробовувались. Серед сортів надранньої, ранньостиглої, середньостиглої, середньопізньої та пізньостиглої груп найбільша частка припадає на середньостиглу групу – 72,7 % або 24 сорти. На випробування у 2018 році сортів середньопізньої та пізньостиглої груп не подано жодної заявки.

За кліматичними умовами 2018 року весна в Україні була досить холодною, що стало причиною відтермінування посадки картоплі мінімум на два тижні від оптимальних строків. Стрімке потепління та сильні вітри швидко вивільняли вологу, яка була в достатній кількості.